

Dr. W. G. Harrenstein, Pinellaan 10 te Santpoort, 1ste Scriba.

G. M. A. Laernoës, Koudekerksche weg 59 te Vlissingen, 2de Scriba.

Mr. H. Bos Kzn, Parklaan 20 te Rotterdam, Penningmeester. Postrekening 21987.

Schipperskinderen.

Mag ik even de schippers praatjes? Of ik er veel heb onder de Reformatie-lezers weet ik niet; maar de deputaten van den geestelijken arbeid onder de schippers hebben me aangeschreven met uitdrukkelijke vermelding, dat 't was voor „De Reformatie”. En ik vind het zóó prettig, dat zij ook daar, waar ik zelf weinig Reformatie-lezers onderstel, 't wel doen, dat ik graag aan hun verzoek gehoor geef.

De kwestie is deze, dat de jongste Generale Synode heeft besloten, „een opwekking tot de Kerken te doen uitgaan om de gezinnen der schippers, binnen haar ressort liggende, in de maand Januari ambtelijk te bezoeken; en deze opwekking telken jare aan de Kerken te verzenden, tegelijk met den rooster voor de catechisaties van schipperskinderen.”

Met blijdschap brengen de deputaten deze opwekking over. Voor onze schippers en hun gezinnen zal het onder den zegen des Heeren ongetwijfeld van groote betekenis zijn, wanneer zij allerwege gehoor vindt.

Uit den aard van hun bedrijf vloeit — aldus deputaten — voort, dat zij veelal verkeerden buiten de plaats, waar zij hun domicilie, ook kerkelijk, hebben. Dientengevolge, alsook door andere omstandigheden zijn zij soms geheel of nagenoeg geheel verstoken van ambtelijk bezoek.

Wanneer nu de Kerkeraden ook in dit opzicht samenwerken en elkander van dienst zijn, kan een aanmerkelijke verbetering van dit euvel verkregen worden. De landelijke regeling der catechisaties voor schipperskinderen heeft reeds duidelijk bewezen, hoeveel er in dezen door welwillende en getrouwe samenwerking kan bereikt worden!

Daarom vragen de deputaten (Ds J. Douma, Arnhem, de heer H. Booy Thz., Alfen a. d. Rijn en Ds J. Dijkstra, Koopvoortsweg 72a, Hoorn, secretaris) publicatie van onderstaanden

Rooster voor het catechetisch onderwijs aan schipperskinderen voor het jaar 1937.

Gaarne voldoe ik aan het verzoek onderstaand stuk op te nemen in ons blad.

Zondag 10 Januari:	te kennen Zondag 1.
Zondag 17 Januari:	te kennen Zondag 2.
Zondag 24 Januari:	te kennen Zondag 3.
Zondag 31 Januari:	te kennen Zondag 4.
Zondag 7 Februari:	te kennen Zondag 5.
Zondag 14 Februari:	te kennen Zondag 6.
Zondag 21 Februari:	te kennen Zondag 7.
Zondag 28 Februari:	te kennen Zondag 8.
Zondag 7 Maart:	te kennen Zondag 9.
Zondag 14 Maart:	te kennen Zondag 10.
Zondag 21 Maart:	te kennen Zondag 11.
Zondag 28 Maart:	Paaschvacantie.
Zondag 4 April:	te kennen Zondag 12.
Zondag 11 April:	te kennen Zondag 13.
Zondag 18 April:	te kennen Zondag 14.
Zondag 25 April:	te kennen Zondag 15.

POPULAIR-WETEN. SCHAPPELUKE SCHEISEN

Obligatie-leeningen.

II.

Er is echter nog een geheel andere kant aan de zaak, die niet minder ernstig onder de oogen moet worden gezien. Niet alleen die, laat ik ze nog eens zoo mogen noemen: „weigerachtige” obligatiehouders hebben het recht om zich tegen zulk een ben alleen betreffende extra aflossing te verzetten, doch ook elk der andere obligatiehouders, die wel tot renteverlaging zijn toestemming gaf, kan, desnoods in rechten, een kerk of vereniging aanspreken en vorderen, dat men een extra aflossing, als boven besproken, dus buiten een aanwijzing-door-loting, niet zal doen. Zij hebben daarvoor alle redenen. Want deze, wel bereidwillige obligatiehouders, worden blijvend belast met het risico dat toch aan elke geldleening verbonden blijft. Dit risico wordt zelfs vergroot wanneer de gelden, voor de genoemde extra aflossingen noodig, niet opnieuw worden geleend, maar gehaald uit de vandaag voorhanden zijnde kasmiddelen. Het kan zijn, dat een kerk of vereniging door allerlei oorzaken vandaag ruim bij kas zit en zonder verstoring van het financieringsplan voor de e.k. jaren zulk een som kan missen. De houders der niet afgeloste obligaties zullen dan in de komende jaren, 10, 20, 30 of meer jaren geen andere aflossingsmogelijkheid zien dan de jaarlijkse aflossing, zooals die indertijd bij het prospectus is overeengekomen. En nu moge het waar zijn, wij merken het met dankbaarheid op, dat onze kerken en verenigingen in het algemeen haar verplichtingen jegens geldschieters steeds volledig hebben vervuld, doch op dezen ervaringsregel mag men toch niet absoluut bouwen. Nie-

De maanden Mei—September zijn vacantiemaanden.

Zondag 3 October:	te kennen Zondag 16.
Zondag 10 October:	te kennen Zondag 17.
Zondag 17 October:	te kennen Zondag 18.
Zondag 24 October:	te kennen Zondag 19.
Zondag 31 October:	te kennen Zondag 20.
Zondag 7 November:	te kennen Zondag 21 vr. 54.
Zondag 14 November:	te kennen Zondag 21 vr. 55, 56.
Zondag 21 November:	te kennen Zondag 22.
Zondag 28 November:	te kennen Zondag 23.
Zondag 5 December:	te kennen Zondag 24.
Zondag 12 December:	te kennen Zondag 25.
Zondag 19 December:	te kennen Zondag 26.
Zondag 26 December:	Kerstvacantie.

Catecheten worden verzocht, steeds met de leerlingen te bespreken wat voor den volgende keer moet worden geleerd.

K. S.

„Sonnevanck” vraagt assistentie.

Gaarne voldoe ik aan het verzoek ook onderstaand stuk op te nemen in ons blad.

Voordat een schip in nood assistentie vraagt, heeft de bemanning reeds lang geworsteld om de benarde positie te boven te komen.

Welnu, „Sonnevanck” worstelt reeds lang met de geweldige tekorten van het suppletiefonds.

Dat er tekorten ontstonden behoeft geen verwondering te wekken in dezen tijd. Het getal is niet groot meer, dat bij opname in een sanatorium geheel in staat is den kostprijs te betalen.

„Sonnevanck” neemt vele patiënten op, die hulp behoeven. Van de ruim 210 patiënten, worden er minstens 160 gesuppleerd met een halven gulden per dag. Dat betekent een last van tachtig gulden per dag, van f500,— per week, van dertig duizend gulden ongeveer per jaar.

Assistentie vragen wij, want wij kunnen niet meer.

De gewone contributies voor het suppletiefonds zijn verre ontoereikend. De actie van Ds Rietberg te Maassluis voor dit doel bracht zeer gewaardeerde hulp, maar kan nog niet de jaarlijkse inkomsten opvoeren, zodat zij de uitgaven dekken. Veel minder kunnen uit deze middelen de tekorten worden weggenomen.

Een en ander maal werd reeds besloten alle contributies voor de vereniging geheel over te storten in het suppletiefonds.

Maar wij zijn er lang niet. Lang niet wat het evenwicht tusschen inkomsten en uitgaven aangaat. Lang en lang niet wat de dekking der tekorten aangaat.

De vereniging staat, dank zij het gunstige aantal patiënten, voor zeer noodzakelijke uitgaven, die kapitalen verslinden. Exploitatie-overschotten moeten volledig gebruikt worden om de inrichting aan redelijke eischen te doen beantwoorden.

Daarom blijft ons maar één ding over: een dringend beroep op het volk des Heeren in Nederland.

Geef voor de minvermogenende patiënten Uw gaven uit Christelijke barmhertigheid.

Geef die gaven mild en spoedig.

Want daar is groote nood en de lijders aan de gevreesde ziekte, die toch dikwijls geneeslijk is bij goede behandeling, zij mogen niet wachten, zij mogen niet afgewezen worden.

Dat mag ons Christenvolk niet voor zijn rekening

mand mag verwaarlozen de zeer ernstige moeilijkheden waarvoor wij in de laatste jaren, meer dan het tegenwoordige, althans jongere, geslacht ooit heeft gekend, zijn geplaatst. En ook niemand kan garandeeren, dat de ervaring-tot-nu-toe zal bestendig blijven in de nabije en in de verre toekomst. Men moet er rekening mee houden, dat te eeniger tijd kan blijken, dat een kerk of vereniging niet in staat zal zijn haar schulden geheel te betalen. Wanneer dan ooit de noodzaak van schuldvermindering, hetzij vrijwillig, hetzij gedwongen, (bij voorbeeld door een faillissement), ontstaat, dan worden dus daardoor getroffen allen, die op zulk een oogenblik nog schuldeischers van een kerk of vereniging zijn. Welnu: doet zich zulk een geval voor bij een kerk of vereniging, die vandaag een extra aflossing doet buiten loting, dan zal men zien, dat een „weigerachtige” geldschieter dien toekomstigen crisisdins ontsprongen is, terwijl de geldschieters-obligatiehouders, die heden vrijwillig het offer brengen van een renteverlaging, in de toekomst bovendien getroffen worden door een verlies van zooal niet de geheele, dan toch van een gedeelte der hoofdsom.

Nu heeft uiteraard ieder die geld leent aan een kerk of vereniging met dit risico ook rekening te houden. Maar men late dit risico dan toch bestaan binnen de enge grenzen zooals die door een lotingsbeding-kraachtens-prospectus zijn getrokken. Men verlegge die grenzen niet willekeurig en eigenmachtig door een aflossing op andere wijze dan door het prospectus is voorgeschreven. Laat men zich dus blijvend daaraan binden om ten allen tijde, ook indien er nog eens andere moeilijkheden mochten komen dan tot nu toe, jegens alle in de toekomst nog bestaande schuldeischers te kunnen volhouden, dat men in het verleden tegenover ieder eerlijk, volkomen objectief heeft gedaan al waartoe men zich heeft verbonden. En laat men niet het risico binnen halen, dat, ook al moge een geding voor den rechter niet waarschijnlijk zijn, toch grond zou ontstaan voor het verwijt, dat men de goede trouw en de

nemen; het zal helpen om Christus' wil. Wij rekenen op Uw assistentie!

Zend Uw bijdragen of aan de redactie van dit blad, of rechtstreeks aan Sanatorium „Sonnevanck” te Harderwijk, girorekening No. 7409 of aan Ds J. H. Rietberg, Maassluis, girorekening 65367, met vermelding „Suppletiefonds”.

Namens het Bestuur der Vereniging voor Christelijk Hulpbetoon aan Tuberculoselidder:

Ds C. J. SIKKEL, Voorzitter.
T. S. GOSLINGA, Secretaris.

Amsterdam, 29 December 1936.
Leiden.

LITERATUUR EN KUNST

Een jubileum-bundel.

A. Wapenaar: Literaire overdenkingen. — Drukkerij „Liberias”, Rotterdam.

De jubilea van letterkundigen beginnen los te komen. Na Willem de Merode, nu Wapenaar, na den dichter de criticus. Een logische volgorde, want pas als de scheppende kunstenaar zijn werk heeft gepubliceerd, treedt de criticus op, om het te bespreken, het in te leiden voor de lezers. Beiden kunnen niet zonder elkaar, vooral in den tegenwoordigen tijd niet. In 1930 verklaarde Wapenaar: „Eerlijk gezegd geloof ik niet, dat de literaire criticus onder ons vele belangstellende lezers zal ontmoeten”. Dat is in de weinige volgende jaren dunkt me sterk veranderd en vooral — door den criticus zelf. Als deze zich had laten ontmoedigen omdat zijn stem aanvankelijk klonk als die eens roependen in de woestijn, dan had de christelijke kunst een grooten steun moeten ontberen.

Daarom is het goed en voor den criticus zelf en voor zijn lezers, om eens terug te zien. Dankbaarheid geeft kracht tot voortgang — en dank betaamt beide partijen.

Het was een goed denkbeeld van het huldigungscomité, om een bloemlezing bijeen te brengen uit Wapenaars studies en critieken en gedichten. Veel ervan zou verborgen blijven in oude jaargangen van tijdschriften — want wie herleest nog, tenzij voor studie, de veilig in de kast geborgen gebonden deelen? En toch: uit de vruchten kent men den boom, uit zijn werken, vooral als ze zoo wel overdacht, gewikt en gewogen zijn, leert men den criticus en den mensch kennen.

En eigenlijk moet men een criticus kennen, om vertrouwen te stellen in zijn werk. Hij heeft een groote verantwoordelijkheid. Velen gaan lukraak af op een recensie bij het kiezen van hun lectuur en komen vaak bedrogen uit.

Een verstandig lezer vindt door ondervinding en vergelijking, den man, dien hij kan vertrouwen, wiens woord voor hem gezag heeft, omdat zij op de zelfde basis staan. Want wij zijn geloof ik wel heen over het standpunt van de zuiver objectieve

contractuele verplichtingen heeft geschonden.

Vraagt men, na dit alles, of dan een kerk of vereniging of welk ander instituut dan ook bij het hovenstaande belang kan hebben, het hoofd maar in den schoot moet leggen en zich maar moet laten welgevallen, dat de één wel en de ander niet een offer brengt, dan antwoord ik het volgende. De eenige oplossing uit moeilijkheden, als boven geschetst, zie ik in een algeheele aflossing. Vanzelfsprekend alleen wanneer het prospectus zulk een aflossingsmogelijkheid bevat. Men zou dus in gevallen, waarin men niet met alle obligatiehouders vrijwillig het gewenschte accoord kan verkrijgen, kunnen overgaan tot het sluiten van een nieuwe geldleening, waardoor men de middelen verkrijgen kan om de oude geldleening geheel af te lossen. Het is duidelijk, dat het lotingsbeding hier geen moeilijkheden meer oplevert; dat beding komt immers alleen maar in aanmerking en in toepassing, zolang men niet de geheele leening, maar slechts een gedeelte daarvan kan aflossen. Deze manier van doen, een geheel nieuwe leening, is ongetwijfeld moeilijker en ook kostbaarder dan een aflossing bij gedeelten. Maar liever een nadeel, respectievelijk een geringer voordeel, dan een voordeel waaraan smetten kleven. Dit zij en blijve de regel, overal, maar zeker op het terrein van onze kerken en verenigingen.

Het schijnt niet gemakkelijk om dezen eenvoudigen regel vandaag nog als algemeen bindend te zien. Dat bij sommige besturen, ook onder ons, overwegingen, als boven besproken kunnen optekomen, moet niet al te zeer bevreemden. Zij hebben toch andere instanties zich zien voorgaan in het schenden van het eens gegeven woord. Als misschien deze woorden ietwat te fors schijnen, dan formuleer ik het zóó, dat menige instantie vandaag besluiten neemt en maatregelen treft, die naar veler opvatting een schending beteken van het eens gegeven woord, zoodat men heeft moeten ervaren, dat er langdurige en ingewikkelde processen voor den wereldlijken rechter gevoerd worden over de vraag wat de inhoud en het bin-

critiek, die de toekomt.

Het is gevochten stellen, wat niet de Overaliteit, Costa's heid, de geprezen deelde, tevens h. En ook de revol alleen kende, der vro zingende herkende strijder Da Cost veroorde Veel in goed ges naar een werd vó eisch: or de mach baar. Ee naasde waarsch daardoor maar wi jongeren het besl zwak, ee

De wi op enkele lijken lu says. De tema, en die in o naar uit zongen. schoonh vloeit ni van een Pantheis heid van voert, w van den armen, ook hier Het st schouwv Elke die omdat le den door naar teg ters, wa en gesch Verzen weer te en leven

den d ka prospect leeld, da bestaan maatrege een-colle naar ge houd van heeft het er niet e zou een zich dan zouden i rechterlij partij di kent, da dan een usance e hoort te positie v dien gul

Uitdru instantie, tegenover zag. Dat lerlijke r om toch doen. De gering or aanvaard iederen s proces te speculeer ders van wille var van rech tevens n krachten telijk zijn

Men i taxeren. ondermij pelijk ve

Wij rekenen
ie van dit blad,
nck" te Harder-
J. H. Rietberg,
melding „Sup-
der Vereeniging
toon aan Tubers-
ers:
zitter.
etaris.

KUNST

verdenkingen. —
rdam.

eginnen los te
Wapenaar, na
sche volgorde,
naar zijn werk
us op, om het
de lezers. Bei-
vooral in den
klaarde Wape-
dat de literaire
ende lezers zal
volgende jaren
al — door den
n ontmoedigen
k als die eens
de christelijke
beren.

criticus zelf en
te zien. Dank-
— en dank be-

het huldigings-
en te brengen
i en gedichten.
in oude jaar-
ie herleest nog,
kast geborgen
vruchten kent
oral als ze zoo
zijn, leert men

us kennen, om
Hij heeft een
gaan lukraak af
hun lectuur en

r ondervinding
an vertrouwen,
l, omdat zij op
n geloof ik wel
uiver objectieve

ft geschonden.
in een kerk of
at dan ook bij
ben, het hoofd
zich maar moet
n de ander niet
het volgende.
den, als boven
aflossing. Van
prospectus zulk
Men zou dus
alle obligatie-
e accoord kan
het sluiten van
men de midde-
dleaning geheel
et lotingsbeding
vert; dat beding
merking en in
geheele leening,
n kan aflossen,
geheel nieuwe
en ook kost-
elten. Maar lie-
geringer voor-
smetten klevende
maar zeker op
vereeningen.
om dezen een-
gemeen bindend
ook onder ons,
en kunnen op-
emden. Zij heb-
en voorgaan in
en woord. Als
e fors schij-
menige instan-
aatregelen treft,
ding beteekenen
dat men heeft
en ingewikkelde
rechter gevoerd
oud en het bin-

critiek, waaronder dan verstaan wordt die critiek,
die de toonaangevende literaire groep in het gevlj
komt.

Het is een van Wapenaars deugden, dat hij mee
gevochten heeft, om die critiek aan de kaak te
stellen, met haar hoonende veroordeeling van alles
wat niet naar haar geest was. Lees de studies uit
de Overdenkingen maar: Ten tijde der sentimenta-
liteit, Bilderdijk en de Tachtigers, Rondom Da
Costa's poëzie. Overduidelijk wordt daar de voos-
heid, de onbetrouwbaarheid, de partijdigheid dier
geprezen '80-er critiek aangewezen, die veroor-
deelde, en weer half terugnam; die schold en
tevens bloemen las uit de tuinen dier gesmeden.
En ook de reden daarvan wordt getoond. Doordat
de revolutionaire taalbeweging de aesthetica niet
alleen losmaakte van de ethiek, maar deze zelfs ont-
kende, kon zij alleen uit aesthetisch oogpunt de taal
der vroegeren veroordeelen zonder daarachter den
zingenden dichter te ontdekken. Daartegenover
herkende b.v. Wapenaar wel den koninklijken
strijder in Bilderdijk, de profetische gestalte van
Da Costa, door het omhulsel der door hem ook
veroordeelde rhetorische taal van hun tijd.

Veel is er in de laatste jaren veranderd. In een
goed gestelde studie: „De oude strijd" geeft Wape-
naar een overzicht over den strijd die gevoerd
werd vóór- en tegen '80. Aan de eene zijde de
eisch: onthoudt u volkomen, aan den anderen kant
de machtsspreuk: Christelijke kunst is onbestaan-
baar. Een strijd die nog niet is uitgevochten. Daar-
naast de beschouwing van den schrijver zelf, die
waarschuwt voor de ideeën der nieuweren, en
daardoor de Christelijke critiek haar taak wijst,
maar waardeering koestert voor de taalkunst der
jongeren en die als gave van God erkent. Die ook
het bestaansrecht en het bestaan, hoewel nog
zwak, eener Christelijke kunst aantoon.

De waarde van Wapenaars critiek, toegepast
op enkelen der beste dichters van niet-christe-
lijken huize, komt prachtig uit in een drietal es-
says. De dichter Roland Holst, Adama van Schel-
tema, en Rondom Rilke. Drie zoekers naar licht,
die in ontroerend schoone verzen hun hunkering
naar uitkomst uit de aardse gebondenheid be-
zongen. Ten volle wordt hier recht gedaan aan de
schoonheid der verzen naar hun vorm, die voort-
vloeit uit overgave, dus uit religie, maar overgave
van een kant, waaruit de schoonheidscultus, die
Panthéisme geeft, ontstaat. De armoede, de leeg-
heid van dit aestheticisme, dat soms tot wanhoop
voert, wordt steeds gesteld tegenover den rijkdom
van den Christen. Geen verwaten neerzien op die
armen, maar een dankbaar opzien naar God, die
ook hier op aarde schoonheid geeft.

Het sterkste komt het verschil van levensbe-
schouwing uit in de houding tegenover den dood.
Elke dichter zal zich confronteeren met den dood
omdat levenslust onbestaanbaar is met vrees voor
den dood. In „De Dichter en de Dood" stelt Wape-
naar tegenover vele uitspraken van moderne dich-
ters, waarin de dood ontkend, ontweken, gevreesd
en gescholden wordt, de serene rust der Laatste
Verzen van Jacq. van der Waals, om daarna
weer te demonstreeren de beteekenis der wereld-
en levensbeschouwing van den dichter. De Chris-

dend karakter is van bepaalde woorden uit een
prospectus. Men heeft het in de laatste jaren be-
leefd, dat bepaalde lichamen het hebben durven
bestaan om zelfs in rechten te verdedigen een
maatregel, die door vrijwel iedereen-buiten-zulk-
een-college geacht werd als in strijd met hetgeen
naar gewonnen omgangsregel onbetwistbaren in-
houd van de gemaakte overeenkomst was. En men
heeft het verder nog beleefd, dat zulke instanties
er niet eens tegen opzagen te verklaren dat, ook al
zou een rechter haar in het ongelijk stellen, zij
zich dan nog daarvan niets zouden aantrekken. Ze
zouden dan wel, nolens volens, voldoen aan het
rechterlijk bevel, doch dan uitsluitend jegens de
partij die met haar procedeerde. Wat dan betee-
kent, dat, indien die partij niet anders bedoelde
dan een proefproces, hetwelk naar algemeene
usage een maatstaf zal zijn, welke toegepast be-
hoort te worden jegens alle anderen die in gelijke
positie verkeerden als de procederende partij, van
dien gulden regel thans zal worden afgeweken.

Uitdrukkelijk is dit onlangs, namens zulk een
instantie, verklaard, zelfs tijdens het proces, zelfs
tegenover den rechter, die deze partij voor zich
zag. Dat door zulk een opvatting tegelijk de rech-
terlijke macht beleedigd werd, was geen bezwaar
om toch deze vergaande poging tot intimidatie te
doen. De betrokken instantie wilde door haar wei-
gering om de consequentie uit zoo'n proefproces te
aanvaarden, derhalve een noodzaak scheppen voor
iedereen schuldeischer individueel, om opnieuw een
proces tegen haar te beginnen. Zulk een instantie
speculeert er daarbij natuurlijk op, dat vele hou-
ders van obligaties er tegen op zullen zien om, ter
wille van een betrekkelijk klein bedrag, naleving
van rechten, in rechten, te vorderen. Zij verklaart
tevens niet te zullen versmaden voordeelen, die,
krachtens de rechterlijke uitspraak, wederrecht-
lijk zijn.

Men kan zulke dingen niet zwaar genoeg
taxeeren. Want daardoor ontstaat een zoo ernstige
onderminning van wat tot nu toe in het maatschap-
pelijk verkeer algemeen heeft gegolden, dat men

tendichter kan hier groote kunst geven, omdat hij
tegenover den dood wáár kan zijn, wetend dat de
dood is overwonnen door het Leven. Daarom kon
Jacq. van der Waals zonder angst scheiden van
de schoone aarde, omdat zij zag de nieuwe aarde
waarvan gezegd is, dat de dood er niet meer
zijn zal.

Zeer terecht heeft het comité het essay: „Het
kind in de letteren" hier een plaats gegeven. Hier
is „meester" Wapenaar aan 't woord, iemand die
de ziel van het kind kent door dagelijksch contact
en als deskundige rake opmerkingen geeft over de
moderne kind-boeken. Daar onze kijk op het kind
subtief is en daardoor samenhangt met onze
levensbeschouwing, wordt vluchtig maar goed his-
torisch nagegaan de ontdekking en de beschrijving
van het kind in literatuur, om daarna met vele
karakteristieke voorbeelden het verschil in be-
schrijving te verantwoorden.

Minder uitvoerig heeft men hem als dichter een
plaats gegeven, wat zeer aannemelijk is, daar Wape-
naar in de eerste plaats criticus is. Zijn verzen
zijn bovendien gemakkelijker te verkrijgen, daar
vele ervan zijn uitgegeven. De keuze doet hem
als religieus dichter kennen, wiens taal helder en
open is omdat ze een blijde zekerheid verwoordt.

Reeds enige weken is het geleden, dat de offi-
ciële huldiging heeft plaatsgevonden, die gelukkig
geen emeritaatsverleening werd. Verbonden vooral
aan het dagblad „De Rotterdammer", kan hij nog
veel verrichten. Het heeft lang geduurd voor onze
pers een groote plaats beschikbaar stelde voor
boekbespreking. Wapenaar is een der eersten ge-
weest die goede, uitvoerige en principiële bespre-
kingen gaf in een dagblad. Hij heeft zich steeds
ontwikkeld en verrijkt — men vergelijkte zijn eerste
essays wat taalbeheersching betreft maar met de
laatste — Hem past bij zijn jubileum geen leun-
stoel, maar een pen.

Gr.

H. S.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Kerkelijk en onkerkelijk Nederland.

III.

De veranderingen in de samenstelling der bevol-
king naar de verschillende leeftijdsgroepen, waar-
over we den vorigen keer het een en ander mede-
gedeeld hebben¹⁾, zijn zoo belangrijk, dat een
nauwkeuriger opgave daarvan o.i. gewenscht is.

Bij de volkstelling van 1909 was het aantal jeug-
dige personen per 1000 inwoners aanmerkelijk
groter dan dat der ouderen; de bevolking ver-
toonde een gezonden „pyramidalen bouw". In 1920
en in 1930 worden groote verschuivingen vastge-
steld. Het aantal jeugdige personen per 1000 in-
woners gaat aanzienlijk naar beneden en dat der
ouderen stijgt. Die verschuiving heeft tweemaal

1) Zie „De Reformatie" van 11 Dec. en 18 Dec. j.l.

zich bang afvraagt tot welke consequenties dit
moet leiden. En wanneer zooiets dan nog geschied-
de door een debiteur die geen al te belangrijke
plaats in de maatschappij inneemt, dan zou men
zich nog kunnen troosten met de gedachte, dat er
altijd slechte individuen kunnen bestaan onder een
massa, die in het meerendeel zich wel volgens
wet en zede wil gedragen. Doch wanneer men
daarbij Vennootschappen aantreft, die een wereld-
naam hebben, dan wordt het uitermate bedenke-
lijk. Een houding als even bedoeld heeft men ge-
zien van de Amerikaansche „Bethlehem Steel
Company", maar ook van de onder ons zeer be-
kende „Koninklijke Petroleum Mij". Zelfs Over-
heidsorganen hebben dezen verkeerdten weg be-
wandeld. Ook een gemeentebestuur als het Rot-
terdamsche heeft er niet tegen op gezien terzake
van de draagwijdte van een goudclausule bij een
door haar uitgegeven leening, een procedure aan
te durven. Men mag zeggen, dat algemeen de hou-
ding van het Rotterdamsche gemeentebestuur is
veroordeeld. Veroordeeld, niet alleen maar door
den een of anderen inhuligen obligatiehouder,
maar ook algemeen in de pers en zelfs door het
bestuur van de Vereeniging voor den Effecten-
handel, dat een uiterst scherpen tegenmaatregel
tegen dat Rotterdamsche gemeentebestuur heeft ge-
nomen. Het heeft daarbij bevreemding gewekt,
dat het Rotterdamsche gemeentebestuur de vrij-
heid kreeg tot zulk een procedure. Want daarin
staat een gemeentebestuur niet vrij en niet zelf-
standig. De Gemeentewet verbiedt in art. 228 (let-
ter i/j) aan elk gemeentebestuur om te gaan pro-
cederen zonder verlof van de Ged. Staten. Der-
halve is althans de toestemming van zulk een
college noodig. Menigeen had verwacht, dat van
hooger hand wel een zoodanigen invloed via Ged.
Staten op het Rotterdamsche gemeentebestuur zou
zijn uitgeoefend, dat dit gemeentebestuur er toe
gebracht zou zijn om te doen wat ieder als den
vanzelfsprekenden inhoud van de aangegevene ver-
plichtingen heeft opgevat en om niet gewin te
willen trekken uit een wellicht in rechten er door

oorzaak: Het sterftecijfer in de genoemde peri-
odes, vooral dat der oudere menschen, daalde,
maar het geboortecijfer eveneens. Er bleven dus
naar verhouding meer oudere menschen leven,
en er kwamen naar verhouding minder jongeren
bij. Weliswaar overtrof de aanwas der jongeren
het verlies door sterfte nog behoorlijk, maar dit
verschil zal steeds geringer worden, en op den
duur, naar statistici vreezen, zelfs geheel verdwij-
nen. Een normale groei van de bevolking is alleen
dan verzekerd, wanneer het percentage jeugdige
personen groot blijft, en niet teveel daalt.

De volgende tabellen geven de bedoelde ver-
schuiving duidelijk weer.²⁾

Van 1000 mannen waren bij de volkstelling van:

	Beneden 20 jaar.	20—50 jaar.	50 jaar en o.
1909	449	392	160
1920	433	403	164
1930	408	414	177

Van 1000 vrouwen waren bij de volkstelling van:

	Beneden 20 jaar.	20—50 jaar.	50 jaar en o.
1909	432	398	170
1920	416	410	175
1930	392	423	186

De groep van 20—50 jaar is dus nu sterker
dan haar basis. Dat belooft voor de toekomst niet
veel goeds.

Het is van belang om te weten hoe groot de
verschuivingen bij de verschillende „kerkelijke
gezindten" zijn. Met behulp van de volgende
tabellen, welke de verschillen geven tusschen
het aantal personen beneden twintig jaar en dat
van 20—50 jaar, zijn die verschuivingen heel ge-
makkelijk na te gaan.

Per 1000 mannen was het verschil tusschen
het aantal personen beneden 20 jaar en dat van
20—50 jaar:

Bij:	Volkst. 1909	Volkst. 1920	Volkst. 1930
Ned. Herv.	52	15	— 41
Chr. Geref.	151	87	56
Geref.	104	83	47
R.-Kath.	75	70	57
Onkerkel.	3	— 42	— 66
Alle inw.	57	30	— 6

Per 1000 vrouwen idem:

Bij:	Volkst. 1909	Volkst. 1920	Volkst. 1930
Ned. Herv.	17	— 19	— 125
Chr. Geref.	72	12	— 17
Geref.	51	21	— 14
R.-Kath.	56	46	27
Onkerkel.	159	77	— 10
Alle inw.	34	6	— 31

In 1909 was dus het aantal Ned. Herv. „mannen"
van 0—20 jaar in iedere groep van 1000,
52 grooter dan dat van 20—50 jaar; in 1920
slechts 17; in 1930 echter 41 kleiner. Het ver-
schil is negatief geworden. Het aantal Ned.
Herv. mannen van 20—50 jaar overtreft in
iedere groep van 1000, dat van 0—20 jaar met 41.

2) Alle tabellen zijn ontleend aan, of berekend naar de
gegevens in de publicatie van het „Centraal Bureau
voor Statistiek": „Volkstelling 1930", dl IX, blz. 61.

te sleepen interpretatie van een of meer woorden
uit een contract.¹⁾

Ik noem deze dingen niet om een ietwat politiek
gelint debatje te gaan openen over hetgeen de
economische geschiedenis van den laatsten tijd
ons heeft doen zien, doch wel om te doen ge-
voelen, dat zulke ervaringen oorzaak kunnen zijn
dat menigeen, of laat ik liever zeggen enkelen,
ook onder ons, soms het stuur verliezen. Maar de
bitterheid, die opkomt, wanneer ervaren moet
worden, dat men steeds minder op het eenvoudige
woord alkan en dat men zich steeds meer moet
hoeden voor allerlei juridische spitsvondigheden,
moet nooit zoo grooten inslag op ons denken
verkrigen, dat wij, onder ons, elkaar niet zouden
opwekken om het gegeven woord, in al zijn een-
voud, tot het uiterste na te leven. Een eerlijke,
zoo weinig mogelijk ingewikkeld gemaakte hou-
ding, zal niet anders dan zegenrijk kunnen werken
op ons kerkelijk- en verenigingsleven en daarmede
op het maatschappelijk verkeer.

's Gr., 24-12-'36.

A. S.

1) Het ziet er wel naar uit, dat dit „door-sleepen" inder-
daad mogelijk zal blijken. Want vóór de correctie van
deze drukproef is bekend geworden de uitspraak van den
rechter. Thans heeft het Gerechtshof, evenals de Recht-
bank, verklaard, dat de Rotterdamsche opvatting, in re-
chten, aanvaard behoort te worden. De laat het vonnis hier
verder onbesproken. Het is mogelijk, dat er nog een uit-
spraak van den Hoogen Raad zal worden uitgelokt. Maar
de nu gevallen beslissing van den rechter, die in de eerste
plaats op de geschreven woorden moet letten, en i.c. zelfs
op internationaal recht, en die we als zoodanig willen eer-
biedigen, kan niet wegnemen het gevoel van groot onbe-
hagen bij het Nederlandsche publiek, dat moet ervaren, dat
het niet alleen noodzakelijk blijkt om elk geschreven woord
op een goudschachtje te wegen, maar ook, dat de totaal-
indruk, dien vrijwel iedereen heeft ontvangen van een be-
paalde prospectus-formule, niet garandeert, dat dienover-
eenkomstig zal worden geleefd, ook niet door de officiële
lichamen.